
ЛУЩИК Ю.,
Сумський національний
аграрний університет,
м. Суми, Україна

УДОСКОНАЛЕННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ АГРАРІЇВ В УКРАЇНІ НА ОСНОВІ ДОСВІДУ ВЕЛИКОЇ БРИТАНІЇ

У статті розглянуто напрями оптимізації професійної підготовки майбутніх аграріїв в Україні на основі британського досвіду. Метою даної статті є аналіз основних векторів удосконалення професійної підготовки майбутніх аграріїв у вищих навчальних закладах України на основі досвіду Великої Британії. У результаті дослідження в роботі згідно з поставленими завданнями окреслено сучасне забезпечення професійної підготовки майбутніх аграріїв закладами вищої освіти України; розглянуто основні вимоги до професійної підготовки майбутніх аграріїв у вищих навчальних закладах України; висвітлено перспективні напрями покращення підготовки майбутніх аграріїв у вищих навчальних закладах України на прикладі досвіду Великої Британії. З'ясовано, що діяльність над удосконаленням професійної підготовки майбутніх аграріїв у вищих навчальних закладах України на основі досвіду Великої Британії доцільно спрямовувати за такими векторами: державним, регіональним та університетським. Підкреслюється, що запровадження сформульованих пропозицій сприятиме оптимізації навчально-виховного процесу й підвищенню ефективності професійної підготовки майбутніх аграріїв на основі співпраці студентів, викладацького складу й представників аграрної галузі завдяки врахуванню й втіленню вимог і потреб усіх зацікавлених сторін, що має місце у Великій Британії.

Ключові слова: професійна підготовка, майбутній аграрій, аграрна освіта, вищий навчальний заклад, Велика Британія, Україна.

В статье рассматриваются направления оптимизации профессиональной подготовки будущих аграриев в Украине на

основе британского опыта. Целью данной статьи является анализ основных векторов усовершенствования профессиональной подготовки будущих аграриев в высших учебных заведениях Украины на основе опыта Великобритании. В результате исследования в работе согласно поставленным задачам очерчено текущее обеспечение профессиональной подготовки будущих аграриев учреждениями высшего образования Украины; рассмотрены основные требования к профессиональной подготовке будущих аграриев в высших учебных заведениях Украины; освещены перспективные направления улучшения подготовки будущих аграриев в высших учебных заведениях Украины на примере опыта Великобритании. Установлено, что деятельность над усовершенствованием профессиональной подготовки будущих аграриев в высших учебных заведениях Украины на основе опыта Великобритании целесообразно соотносить с таким векторами: государственным, региональным и университетским. Подчеркивается, что внедрение сформулированных предложений будет способствовать оптимизации учебно-воспитательного процесса и повышению эффективности профессиональной подготовки будущих аграриев на основе сотрудничества студентов, преподавательского состава и представителей аграрной отрасли благодаря тому, что будут учтены и реализованы требования и потребности всех заинтересованных сторон, что имеет место в аграрном образовании Великобритании.

Ключевые слова: профессиональная подготовка, будущий аграрий, аграрное образование, высшее учебное заведение, Великобритания, Украина.

The article deals with the directions of optimization of professional training future agrarians in higher educational institutions of Ukraine on the basis of experience of Great Britain. The aim of the article is to analyze the main vectors of improving the training of future agrarians in higher educational institutions of Ukraine based on the experience of Great Britain. The goals of the article are to outline the current provision of training future agrarians by the institutions of higher education of Ukraine; to consider the principle requirements for training future agrarians in higher educational establishments of Ukraine; to highlight the prospective directions of improvement of training future agrarians in higher educational institutions of Ukraine grounding on the experience of Great Britain. As a result of the research we have come to the conclusion that activities aimed at improving the training future agrarians in higher educational institutions of Ukraine based on the experience of British high agricultural education providers should be directed along such vectors as: state, regional and university ones. It is reasonable to create a more positive image of agriculture and agricultural education as well as develop academic mobility at the state

vector. Regionally it is useful to develop cooperation of universities and local agribusiness. According to the university vector the documents such as "Subject Benchmark Statement: Agricultural and Food Sciences in Ukraine" and "Ukrainian Employability Profile: Agriculture and Related Branches" should be designed to cover the peculiarities of work in the agri-food sector and provide educational and career guidance. Universities should work hard to improve and design mono and interdisciplinary module-based programs as well as to increase variation and practical components in them. It is recommended to optimize educational and methodical set of tools for training future agrarians on the basis of the variability of forms, methods and means of teaching and learning combining traditional and innovative aspects. It is proposed to increase the proportion of active learning and application of information and communication technologies in the process of training future agrarians. It is emphasized that the implementation of the formulated proposals will contribute to the optimization of the educational process and increase the effectiveness of the training future agrarians on the ground of interaction and collaboration of students, academic staff and representatives of the agrarian sector due to taking into account and fulfilling the requirements and needs of all stakeholders as it takes place in Great Britain. So the experience is useful for Ukraine.

Key words: professional training, future agrarians, agricultural education, higher educational institutions, Great Britain, Ukraine.

Постановка проблеми. Сучасні процеси євроінтеграції та глобалізації, учасником яких є Україна, гостра конкуренція на вітчизняному і світовому ринках праці, темпи оновлення видів агропродовольчої продукції, виробничих процесів і обладнання в сільському господарстві ставлять нові вимоги до професійної підготовки майбутніх аграріїв, її відповідності запитам працедавців, суспільства в цілому й внутрішнім потребам особистості зокрема. Творче опрацювання й упровадження передового досвіду провідних країн світу, наприклад, Великої Британії, як одного із всесвітньо визаних лідерів вищої аграрної освіти [7; 15], на нашу думку, є доцільним і актуальним, оскільки створить умови для забезпечення підрунтя удосконален-

ня професійної підготовки майбутніх аграріїв у вищих навчальних закладах України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У сучасних педагогічних колах відбувається розгорнуте обговорення особливостей сучасного стану й майбутніх напрямів та перспектив підготовки кадрів для сільськогосподарського виробництва [2; 3; 4; 5; 9]. Утім, напрями оптимізації професійної підготовки майбутніх аграріїв у вищих навчальних закладах України на основі досвіду Великої Британії окреслені недостатньо, і ця проблема залишається невирішеною.

Мета статті – проаналізувати основні вектори удосконалення професійної підготовки майбутніх аграріїв у вищих навчальних закладах України на основі досвіду Великої Британії.

Завдання: 1) Окреслити сучасне забезпечення професійної підготовки майбутніх аграріїв закладами вищої освіти України. 2) Розглянути основні вимоги до професійної підготовки майбутніх аграріїв у вищих навчальних закладах України. 3) Висвітлити перспективні напрямки покращення підготовки майбутніх аграріїв у вищих навчальних закладах України на прикладі досвіду Великої Британії.

Виклад основного матеріалу. Провідні науковці дотримуються думки, що саме підготовка високоосвічених аграріїв є беззаперечним фундаментальним чинником якісної трансформації й оновлення українського агропромислового виробництва, забезпечення всебічного розвитку сільських територій, дотримання високих соціальних стандартів якості життя тощо [1; 2; 3; 4; 8; 9]. Університетська аграрна освіта є важливим засобом підготовки високопрофесійних кадрів.

Отже, вважаємо доцільним звернутися до сучасного забезпечення підготовки майбутніх аграріїв закладами вищої освіти. Наразі сільськогосподарську освіту в Україні надають 127 аграрних навчальних закладів, з яких 22 – це вищі навчальні заклади (2 академії, 17 університетів і 3 інститути в структурі університетів), а також 105 технікумів та коледжів (20 з правами юридичної особи, 85 у структурі ВНЗ III – IV рівнів акредитації) [12, 6].

Зазначимо, що на сучасному етапі аграрні вищі навчальні заклади ведуть підготовку майбутніх аграріїв відповідно до оновленого й істотно наближеного до європейських вимог переліку галузей знань і спеціальностей. Так, галузь знань «Аграрні науки і продовольство» охоплює 8 спеціальностей, а саме: агрономія, захист і карантин рослин, садівництво та виноградарство, технологія виробництва і переробки

продукції тваринництва, лісове господарство, садово-паркове господарство, водні біоресурси та аквакультура, агроінженерія [10]. Крім того, аграрні установи вищої освіти готують фахівців за такими спеціальностями, як: фінанси, банківська справа та страхування; економіка; облік і оподаткування; ветеринарна медицина; ветеринарна гігієна, санітарія і експертиза; електроенергетика, електротехніка та електромеханіка [12].

З одного боку, рівень підготовки майбутніх аграріїв у провідних університетах України оцінюється достатньо високо, а з іншого, експерти відзначають, що в Україні існує дефіцит кваліфікованих фахівців у галузі сільського господарства [1].

Цілком зрозуміло, що аграрна освіта має бути вбудована в соціально-економічний процес, оскільки саме вона має розв'язувати проблеми розбудови конкурентоспроможної, ефективної та соціально-орієнтованої галузі. Так, обґрунтовуючи концептуальну схему підготовки майбутніх аграріїв у вищих навчальних закладах України, В. Олексенко акцентує увагу на тому, що майбутні аграрії, крім відповідного фаху й високої кваліфікації, повинні володіти певними якостями особистості, серед яких: самостійно мислити, бачити майбутні труднощі і шукати шляхи їх раціонального подолання; свідомо здобувати компетентності, усвідомлювати, яким чином і де їх можна застосувати; адаптуватися до швидкоплинних життєвих ситуацій, бути здатними генерувати нові ідеї, самостійно здобувати нові знання й уміло застосовувати їх практично для вирішення будь-яких проблем; продуктивно працювати з інформацією, уміло її знаходити, аналізувати, співставляти з аналогічною, висувати гіпотези, робити узагальнення, висновки

[9, 117].

Таким чином, загалом оновлення підготовки майбутніх аграріїв у вищих навчальних закладах має бути спрямоване на формування професіонала, який добре володіє своїм фахом, легко орієнтується в сучасних професійних інноваціях, вільно й критично мислить, готовий до дослідницької роботи, здатний самореалізуватись у професійній діяльності.

Реформування та розбудова української вищої освіти в цілому, й аграрної зокрема, відбувається, з одного боку, у руслі із збереженням національних надбань і традицій вітчизняної вищої освіти, а з іншого, у загальноєвропейському й світовому з долученням до Болонського процесу.

Коли йдеться про національний вектор удосконалення аграрної освіти, ми підтримуємо думку Н. Костриці, а саме: «Аграрна складова як специфічна риса суспільних відносин в Україні завжди посідала вагоме місце у формуванні української національної свідомості. З огляду на це, участь вищої аграрної освіти України в Болонських перетвореннях має бути спрямована на збереження кращих національних традицій у системі виховання й навчання» [4, 257].

Пріоритетні заходи оновлення вищої аграрної освіти визначені на державному рівні [1, 76]. Вітчизняні науковці пропонують додати до цього переліку опрацювання, критичне осмислення, творчу трансформацію й упровадження кращого зарубіжного досвіду підготовки майбутніх аграріїв у країнах Європейського Союзу й Великої Британії [2; 3; 5; 8; 15].

Британська практика, наявні педагогічні здобутки британської освіти в царині підготовки кадрів для сільськогосподарства у найширшому контексті [5; 7; 8; 15], дають нам підґрун-

тя для окреслення шляхів вирішення проблемних питань у вітчизняній вищій аграрній освіті з урахуванням передового досвіду університетської аграрної освіти Великої Британії.

З огляду на викладене вище, пропонуємо впровадження британського досвіду підготовки майбутніх аграріїв у вищих навчальних закладах України здійснювати за такими векторами: *державним, регіональним, університетським*.

Державний вектор доцільно спрямувати на створення більш позитивного іміджу сільського господарства й аграрної освіти. У Великій Британії, на відміну від українського суспільства, немає упередженого ставлення до сільського господарства в цілому й аграрної освіти зокрема як до неprestижної й непопулярної сфери. «Якщо, займаючись сільським господарством, ти любиш землю й ставишся до неї з повагою, якщо ти розумієш, що Земля – це живий організм, чиє життя – постійна зміна природних циклів, вона віддячить тобі сторицею», – зізнався спадкоємець британського престолу Чарльз Уельський [14]. До речі, принц Чарльз є президентом Королівського сільськогосподарського університету, бере постійну участь у його заходах, репрезентуючи беззаперечну важливість аграрної освіти й сільського господарства для успішного розвитку Великої Британії [16].

Реалізація заходів з підтримки розвитку сільського господарства й аграрної освіти на найвищому рівні, а також засобами масової інформації, створюватиме передумови для підвищення привабливості праці в агробізнесі, здобуття аграрних професій у вищих навчальних закладах.

Держава має підтримувати й розвивати більшу автономію університетів, імплементуючи одну з методологічних

засад нового Закону України «Про вищу освіту». Вітчизняні університети мають потенціал і підрунтя дбати і про зміст освіти, і про забезпечення її якості, самостійно розробляючи власні програми підготовки майбутніх аграріїв. У цьому контексті нагадаємо, що жодна британська урядова інституція не втручається у проектування навчальних програм [5], у чому проявляється високий ступінь довіри до університетів з боку державної влади.

Оскільки зараз в Україні відбувається розробка і впровадження нових стандартів вищої освіти, ми поділяємо думку А. Найдьонової про доцільність введення освітньо-кваліфікаційного рівня «Бакалавр з відзнакою» [8], який існує у вищій аграрній освіті Великої Британії, з додатковим роком стажування на підприємстві, що сприятиме ранній цілеспрямованій співпраці між роботодавцями й потенційними фахівцями-аграріями.

Регіональний вектор варто зорієнтувати на посилення співробітництва закладів вищої аграрної освіти з населенням, фермерами, представниками агробізнесу, сільськогосподарського виробництва й суміжних галузей; стимулювання участі викладацького складу й студентства в розв'язанні наявних проблем регіону, сільських територій і громад. Долучаючись до вирішення проблем регіону, університетська спільнота отримує ґрунт для проведення досліджень і апробації їх результатів, а навчальний процес, за прикладом британської аграрної освіти, збагатиться практичним компонентом.

Коли йдеться про *університетський вектор* оновлення підготовки майбутніх аграріїв в Україні, то вітчизняним аграрним закладам варто активізувати діяльність з просвітницької й профорієнтаційної роботи, спрямованої на

забезпеченні молодих людей інформацією про роль сільського господарства, аграрної освіти й фахівців галузі у подоланні проблем харчової й екологічної безпеки, яку інтенсивно проводять університети Великої Британії, організовуючи відповідні заходи, екскурсії, регулярні дні відкритих дверей [16].

Радимо розвивати академічну й студентську мобільність, розширюючи зв'язки з вітчизняними й закордонними партнерами з освітньої, наукової й виробничої діяльності, як це відбувається у Великій Британії. Наприклад, Королівський сільськогосподарський університет співпрацює на двобічній основі і з британськими закладами, і з установами Китаю, Гонконгу, США, Південної Африки, Нової Зеландії, Канади, Австралії [16].

У зв'язку з викладеним вище актуалізується питання поглибленого вивчення іноземних мов (як студентством, так і викладацьким складом) у закладах аграрної освіти. Знання іноземних мов дає можливість знайомства зі світовими науковими досягненнями, досвідом, а також увійти у світовий освітнянський простір [3, 97].

Рекомендуємо на основі консенсусу розробити, так званий, український бенчмарк або «Вихідні положення академічних стандартів для аграрних наук і наук про продовольство» для чіткого й сучасного обґрунтування сутності й характеристики (змісту, завдань, цілей, очікуваних результатів тощо) відповідних навчальних програм, взявши за зразок британські «Вихідні положення академічних стандартів щодо сільського господарства, садівництва, лісівництва, наук про продовольство й харчування, наук про споживача» [7]. Встановлено, що відповідний документ у Великій Британії закладає фундамент для проектуван-

ня навчальних програм підготовки майбутніх аграріїв і прогнозування очікуваних результатів навчання випускників-бакалаврів у термінах, що саме вони мають знати, робити й розуміти наприкінці навчання [7, 280].

Так само доречною, на нашу думку, є діяльність з удосконалення наявних і розробки нових моно- і міждисциплінарних модульних навчальних програм, які мають випереджальний характер і відповідають потребам диверсифікації сільської зайнятості.

Оскільки об'єктом сільськогосподарської діяльності одночасно є людина, економіка й природа, саме міждисциплінарний підхід у процесі навчання й проведення наукових досліджень дозволяє зберігати британським випускникам аграрних спеціальностей конкурентоспроможність у сучасних умовах ринку праці. Узагалі, міждисциплінарність розуміється як розробка інтегрованих курсів, у яких окремі наукові дисципліни об'єднуються спільною концепцією [2, 149]. Ми підтримуємо ідею Н. Журавської, що застосування міждисциплінарного підходу спрямоване на виховання у студентів широти поглядів, нестандартності мислення, здатності розв'язувати спільні проблеми, які виникають на стикові різних галузей, бачити взаємозв'язок фундаментальних досліджень, технології й потреб виробництва, уміння оцінити ефективність того чи іншого нововведення, організувати його практичну реалізацію [2, 149].

Втілення на практиці в аграрних вищих навчальних закладах різноманітних освітніх програм у сфері сільського господарства й суміжних галузей, у тому числі, підготовка фахівців у сфері економіки, екологічного виробництва, споживчих наук, безпечних харчових технологій, зелено-

го туризму тощо, як це відбувається в університетах Великої Британії [7], сприятиме підвищенню якості управління сільським господарством, забезпеченню продовольчої безпеки, розвитку сільських територій і окремого регіону, і країни загалом. Диверсифікація навчальних програм дозволила б українським студентам, як британським, сфокусуватися на опануванні тих програм, які найбільше відповідають професійним і особистим уподобанням.

Удосконалення в українських університетах модульного навчання при підготовці майбутніх аграріїв за зразком Великої Британії є важливим елементом інтеграції фундаментальних та професійно орієнтованих дисциплін, оскільки модульність втілює принцип гнучкості й налаштування на потреби практики, сприяє розгортанню випереджального навчання, готуючи фахівців, які володіють найновішими знаннями як у сфері фундаментальних наук, так і в царині технологічного розвитку галузей агропромислового сектора. Не залишаються без уваги аспекти відповідальності майбутнього фахівця-аграрія перед природою й суспільством [7, 281].

З огляду на британський досвід, українським аграрним університетам доцільно збільшити варіативну складову підготовки майбутніх аграріїв, надаючи студентам можливість самостійного вибору модулів для вивчення відповідно до особистих переваг і професійного покликання, що підвищить умотивованість та інтерес студентів до навчання, розвиватиме почуття відповідальності за власне майбутнє.

При проектуванні вітчизняних програм рекомендуємо звернути увагу, за прикладом Великої Британії, на збільшення практичного компоненту, обсягів практичної роботи й погли-

блення співробітництва навчальних закладів з потенційними працевластачами при розробці програм навчальних та виробничих практик, що створить передумови для мінімізації розбіжностей у теоретичній і практичній підготовці майбутніх аграріїв і зближення змісту навчання з реальними вимогами ринку праці.

Ми цілком поділяємо думку, що професійна практика є одним з головних моментів для усвідомлення, а інколи й переосмислення студентами системи особистісних цінностей. Під час виробничої практики підготовка студентів безпосередньо «зливається» з професійною діяльністю і як наслідок оцінка й прийняття ними професійних цінностей відбувається більш активно й «особистісно» [11, 2]. Узагалі, чим досконаліша система виробничої практики студентів, у якій реалізується зв'язок теорії з практикою, тим вищою є якість підготовки.

Радимо українським установам аграрної освіти спільно з усіма зацікавленими сторонами започаткувати створення профілів «Придатності до працевлаштування у сільському господарстві й суміжних галузях» (на зразок британських профілів «Придатності до працевлаштування» [6]), які б висвітлювали особливості роботи в агропродовльчому секторі, надавали освітні й кар'єрні орієнтири і, відповідно, сприяли б формуванню усвідомленого кар'єрного вибору молодих людей і отриманню якісно нового кадрового забезпечення галузі.

На продовження висловленої рекомендації, вважаємо доцільним розгортання міжуніверситетської служби зайнятості для студентів і випускників-аграріїв. Як приклад наведемо Королівський сільськогосподарський університет, де функціонує така Кар'єрна служба. Вона надає доступ до

широкого спектру ресурсів у системі зайнятості, навчання, великого переліку вакантних місць; забезпечує очне й засобами електронної пошти консультування щодо працевлаштування; організовує заняття з написання резюме й розвитку навичок участі в співбесіді; проводить відкриті щорічні ярмарки вакансій тощо [16]. За статистикою, 90 % випускників Королівського сільськогосподарського університету протягом шести місяців після закінчення закладу працевлаштовуються або продовжують професійну освіту [16].

З огляду на швидке старіння набутих знань в аграрній галузі доречно під час підготовки потенційних фахівців перенести акценти з репродуктивних методик освоєння знань на формування культури саморозвитку, застосування продуктивних методів і підходів оволодіння актуальними знаннями й уміннями, тобто опанування інструментами безперервного навчання. Іншими словами, пропонується оптимізувати навчально-методичний інструментарій підготовки майбутніх аграріїв на основі варіативності форм, методів, засобів і прийомів навчання, творчого й обґрунтованого поєднання традиційних та інноваційних аспектів навчання та викладання.

Ідеться про доцільність впровадження в навчальний процес українських аграрних університетів поряд із традиційними лекціями їх більш сучасних інтерпретацій, акцентованих на принципі активного навчання: *лекцій-прес-конференцій, лекцій-обговорень, лекцій з використанням мультимедійної презентації тощо*, разом з інтегрованим підходом до розробки *демонстраційних, практичних, лабораторних занять, польових поїздок і екскурсій, навчальних занять на підприємствах галузі й т. ін.* як логічного доповнення теоретичного компоненту.

Певний дидактичний потенціал у контексті вітчизняної аграрної освіти мають і британські *тьюторські заняття* (індивідуальні й групові; контролюючі й практичні) як один із способів взаємодії викладачів і студентів.

Оновленню традиційних для української освіти в системі підготовки майбутніх аграріїв *семінарів* сприятиме застосування на них *методу покрокової дискусії, методу контрольованої дискусії* і т. ін., а також впровадження *семінарів, які проводяться студентами (семінарів-презентацій, семінарів-дебатів* тощо).

Узагалі, пріоритетними мають бути методи викладання й навчання, зорієнтовані на створення й аналіз ситуацій, які виникають в аграрному виробництві, при застосуванні певних технологій, вимагають розв'язання актуальних проблем, спонукають майбутніх фахівців-аграріїв діяти належним чином відповідно до ситуації, бути відповідальними за довкілля, екологічну й харчову безпеку, сприяти розвитку сталого сільського господарства й сільських територій.

Навчально-методичний інструментарій (форми, методи, засоби) підготовки майбутніх аграріїв в Україні можна вдосконалити, запроваджуючи апробовані у Великій Британії прогресивні форми забезпечення навчального процесу (*електронні навчально-методичні комплекси, підручники, системи Moodle (Modular Object-Oriented Dynamic Learning Environment – модульне об'єктно-орієнтоване динамічне навчальне середовище) і PRS (Personal Response System – цифрові системи оцінювання індивідуальних відповідей), систему зворотного зв'язку із студентами засобами електронного листування, електронного оцінювання академічної успішності й самостійної роботи* й т. ін.), так само як новітні методи і форми навчання із застосуванням ін-

формаційних і комунікаційних технологій (*інтернет-лекцій, веб-конференцій і вебінарів; мультимедійних презентацій; «перевернутого навчання»* тощо).

Проте, захоплення інформаційними й комп'ютерними технологіями ні в якому разі не повинно витіснити форми міжособистісної взаємодії викладача й студентів чи студентів один з одним.

Загалом, вважаємо, що вітчизняним навчальним закладам необхідно, згідно з британським досвідом, створювати умови для ефективної інтеграції інформаційних і комунікаційних технологій у процес підготовки майбутніх аграріїв, а саме: розробляти й вводити в дію інфраструктуру, що охоплює різноманітні варіанти доступу студентів і викладачів до інформації, об'єднує їх знання і можливості, змінює зміст і характер діяльності викладача й студента в навчальному процесі, акцентуючи на більш активній, творчій, відповідальній ролі студентства.

Ще один аспект конструктивного застосування в Україні досвіду Великої Британії у підготовці аграріїв, який не можна оминати, це – *дистанційна вища аграрна освіта*. Взагалі, дослідження британських педагогів відзначають, що новітні технології дозволяють на вищому рівні дистанційно викладати навіть таку складну галузь як сільське господарство, яке вимагає практики роботи на землі [13]. Оскільки посилюється роль дистанційного навчання в світі, вважаємо, що розробка навіть окремих елементів програм підготовки майбутніх аграріїв для дистанційного викладання й вивчення, як це відбувається у Великій Британії, могла б стати першим кроком у процесі подальшого розгортання системи дистанційної аграрної освіти в Україні.

Висновки. У результаті проведено-

го дослідження ми прийшли до висновку, що напрацювання британських педагогів є корисними для впровадження у вітчизняну теорію й практику професійної підготовки якісних кадрів для вітчизняного агро-продовольчого сектору.

На нашу думку, основними векторами удосконалення професійної підготовки майбутніх аграріїв у вищих навчальних закладах України на основі досвіду Великої Британії мають стати: *державний, регіональний та університетський*. Запровадження сформульованих нами пропозицій сприятиме подоланню недоліків вищої аграрної освіти, оптимізації навчаль-

но-виховного процесу й підвищення ефективності професійної підготовки майбутніх аграріїв на основі співпраці студентів, викладацького складу й представників аграрної галузі завдяки врахуванню й втіленню вимог і потреб усіх зацікавлених сторін.

Перспективи подальших досліджень полягають у наступному аналізі форм і напрямів удосконалення підготовки майбутніх аграріїв у вищих навчальних закладах України на основі досвіду Великої Британії для підвищення ефективності їхньої професійної підготовки, узгодженню вимог ринку праці і якості підготовки потенційних фахівців аграрної галузі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Єдина комплексна стратегія та план дій розвитку сільського господарства та сільських територій в Україні на 2015-2020 роки URL: <http://minagro.gov.ua/node/16025>
2. Журавская Н.С. Структурные параметры содержательных блоков программ аграрных профессионально-ориентированных дисциплин: европейский стандарт. Теория и методика обучения и воспитания. Психология и педагогика: методика и проблемы. С.146 – 151.
3. Заскалета С. Г. Шляхи розвитку професійної підготовки фахівців аграрної галузі в країнах ЄС. Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах: зб. наук. пр.. Вип. 19 (72). Запоріжжя, 2011. С. 92 – 100.
4. Костриця Н. Гуманітаризація аграрної освіти в контексті освітніх змін. Вісник Львівського університету. Серія педагогіка.. Вип. 25. Ч.1. 2009. С. 256 – 262.
5. Луцик Ю. М. Підготовка майбутніх аграріїв у контексті професійної освіти Великої Британії. Гуманітарний вісник ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди». Додаток 2 до Вип. 36: Тематичний випуск «Проблеми емпіричних досліджень у психології». Випуск 13. 2016. С. 354 – 362.
6. Луцик Ю. М. Придатність до працевлаштування в контексті вищої аграрної освіти Великої Британії. Освітні інновації: філософія, психологія, педагогіка: Праці III Міжнародної науково-практичної конференції (Суми, 8 грудня 2016 р). Суми, 2016. С. 51–54.
7. Луцик Ю. М. Провідні компоненти професійної підготовки майбутніх аграріїв у ВНЗ Великої Британії. Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології. Суми, 2017, № 3 (67). С. 274 – 284.

8. Найдьонова А.В. Професійна підготовка економістів аграрного профілю в університетах Великої Британії. Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня канд. пед. наук. Київ, 2015. 22 с.
9. Олексенко В. М. Концептуальна схема підготовки майбутніх аграріїв. Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова. Випуск 26. Серія 5. Педагогічні науки: реалії та перспективи 2011. С.114 – 118.
10. Постанова Кабінету Міністрів України від 29 квітня № 266 «Про затвердження переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти». (Із змінами, внесеними згідно з Постановами КМ № 674 від 27.09.2016 , № 53 від 01.02.2017. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/266-2015-%D0%BF/para%11#n11>
11. Семькин В.А., Лебедчук П.В. Значение производственной практики в формировании будущего специалиста АПК и пути ее совершенствования в контексте использования зарубежного опыта. Вестник Курской государственной сельскохозяйственной академии. №9. 2012. С. 2 – 4.
12. Статистично-аналітичні дослідження діяльності аграрних навчальних закладів за 2016 рік (у таблицях, графіках, діаграмах). Уклад. В. А. Манзюк, В.А Шалабай. Київ, 2017. 71 с.
13. Cook J. F. Distance Education for Agriculture and Rural Development: The Third Wave. URL: <http://www.reading.ac.uk/AcaDepts/ea/distance/third.pdf>
14. Duchy Home Farm. URL: https://en.wikipedia.org/wiki/Duchy_Home_Farm#cite_note-NG_05-06-2
15. Lushchik Y. Training future agrarians in Great Britain. Proceedings of V International scientific conference “Science of the third millennium: Results”. Morrisville, 2017. P. 151 – 153.
16. Royal Agricultural University, Cirencester. URL: <https://www.rau.ac.uk/>

TRANSLITERATION OF REFERENCES:

1. Yedyna kompleksna stratehiya ta plan diy rozvytku sil's'koho hospodarstva ta sil's'kykh terytoriy v Ukrayini na 2015-2020 roky URL: <http://minagro.gov.ua/node/16025>
2. Zhuravskaya N.S. Strukturnye parametry soderzhatel'nykh blokov prohrann ahrarnykh professional'no-oryentirovannykh dystsyplin: evropeyskyy standart. Teoriya y metodyka obuchenyua y vospytanyua. Psykholohyya y pedahohyka: metodyka y problemy. S.146 – 151.
3. Zaskalyeta S. H. Shlyakhy rozvytku profesiynoyi pidhotovky fakhivtsiv ahrarnoyi haluzi v krayinakh YeS. Pedahohika formuvannya tvorchoyi osobystosti u vyshchiiy i zahal'noosvitniy shkolakh: zb. nauk. pr.. Vyp. 19 (72). Zaporizhzhya, 2011. S. 92 – 100.
4. Kostytsya N. Humanitaryzatsiya ahrarnoyi osvity v konteksti osvitnikh zmin. Visnyk L'vivs'koho universytetu. Seriya pedahohika.. Vyp. 25. Ch.1. 2009. S. 256 – 262.
5. Lushchik Yu. M. Pidhotovka maybutnikh ahrariyiv u konteksti profesiynoyi osvity Velykoyi Brytaniyi. Humanitarnyy visnyk DVNZ «Pereyaslav-Khimel'nyts'kyy derzhavnyy pedahohichnyy universytet imeni Hryhoriya Skovorody». Dodatok

- 2 do Vyp. 36: *Tematychnyy vypusk «Problemy empirychnykh doslidzen' u psykholohiyi»*. Vypusk 13. 2016. C. 354 – 362.
6. Lushchik Yu. M. Prydatnist' do pratsevashtuvannya v konteksti vyshchoyi ahrarnoyi osvity Velykoyi Brytaniyi. *Osvitni innovatsiyi: filosofiya, psykholohiya, pedahohika: Pratsi III Mizhnarodnoyi naukovo-praktychnoyi konferentsiyi* (Sumy, 8 hrudnya 2016 r). Sumy, 2016. S. 51–54.
7. Lushchik Yu. M. Providni komponenty profesiynoyi pidhotovky maybutnikh ahrariyiv u VNZ Velykoyi Brtyaniyi. *Pedahohichni nauky: teoriya, istoriya, innovatsiyini tekhnolohiyi*. Sumy, 2017, # 3 (67). S. 274 – 284.
8. Nayd'onova A.V. *Profesiyna pidhotovka ekonomistiv ahrarnoho profilu v universytetakh Velykoyi Brytaniyi. Avtoreferat dysertatsiyi na zdobuttya naukovoho stupenya kand. ped. nauk*. Kyiv, 2015. 22 s.
9. Oleksenko V. M. Kontseptual'na skhema pidhotovky maybutnikh ahrariyiv. *Naukovyy chasopys NPU imeni M.P. Drahomanova. Vypusk 26. Seriya 5. Pedahohichni nauky: realiyi ta perspektyvy 2011*. S.114 – 118.
10. *Postanova Kabinetu Ministriv Ukrayiny vid 29 kvitnya # 266 «Pro zatverdzhennya pereliku haluzey znan' i spetsial'nostey, za yakymy zdiysnyuyet'sya pidhotovka zdobuvachiv vyshchoyi osvity»*. (Iz zminamy, vnesenymy z hidno z Postanovamy KM # 674 vid 27.09.2016 , # 53 vid 01.02.2017. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/266-2015-%D0%BF/paran11#n11>
11. Semykyn V.A., Lebedchuk P.V. Znachenye proyzvodstvennoy praktyky v formirovanny budushcheho spetsyalysta APK y puty ee sovershenstvovannya v kontekste yspol'zovannya zarubezhnoho opyta. *Vestnyk Kurskoy hosudarstvennoy sel'skokhozyaystvennoy akademyy*. #9. 2012. S. 2 – 4.
12. *Statystychno-analitychni doslidzhennya diyal'nosti ahrarnykh navchal'nykh zakladiv za 2016 rik (u tablytsyakh, hrafikakh, diahramakh)*. Uklad. V. A. Manzyuk, V.A Shalabay. Kyiv, 2017. 71 s.
13. Cook J. F. *Distance Education for Agriculture and Rural Development: The Third Wave*. URL: <http://www.reading.ac.uk/AcaDepts/ea/distance/third.pdf>
14. *Duchy Home Farm*. URL: https://en.wikipedia.org/wiki/Duchy_Home_Farm#cite_note-NG_05-06-2
15. Lushchik Y. *Training future agrarians in Great Britain. Proceedings of V International scientific conference “Science of the third millennium: Results”*. Morrisville, 2017. P. 151 – 153.
16. *Royal Agricultural University, Cirencester*. URL: <https://www.rau.ac.uk/>

Lushchik Yuliya Mykolayivna

Sumy National Agrarian University, Sumy, Ukraine

E-mail: YuliyaLushchik@bigmir.net

<http://orcid.org/0000-0003-4306-1949>

IMPROVING TRAINING FUTURE AGRARIANS IN UKRAINE BASED ON THE EXPERIENCE OF GREAT BRITAIN